

บทที่ 1

บทนำ

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดชายทะเลตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 65 กิโลเมตร แต่จัดเป็น จังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มโดยตลอด มีแม่น้ำสำคัญคือ แม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่านท้องที่ทั่วไปของจังหวัด แม่น้ำแม่กลองนี้มีต้นน้ำเกิด อยู่ในอำเภออู่เมียง จังหวัดตาก เรียกว่าแควใหญ่ ไหลผ่านจังหวัดกาญจนบุรี มาบรรจบกับ ลำน้ำแควน้อยที่ปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแม่น้ำแม่กลอง จากนั้นไหลผ่านจังหวัด ราชบุรี แล้วลงสู่อ่าวไทย ที่ตำบลบางจะเกร็ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ชายฝั่งทะเลของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นนอกจากจะเป็นแหล่งที่โผล่ผลิตทางการ ประมงหลายชนิดรวมทั้งหอยแครงและหอยแมลงภู่ซึ่งมีอยู่มากแล้ว หอยอีกชนิดหนึ่งซึ่งนับว่า เป็นหอยที่มีชื่อเสียงสำหรับจังหวัดสมุทรสงครามก็คือ หอยหลอด หอยหลอดนับว่าเป็นหอยที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย ถึงแม้จะไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายเหมือนกับ หอยชนิดอื่น ๆ แต่ก็สามารถนำมาประกอบอาหาร และยังสามารถทำรายได้ให้กับประชาชนส่วนหนึ่ง ของจังหวัดสมุทรสงครามมานานแล้ว ผู้ที่รู้จักหอยหลอดส่วนใหญ่จะทราบแต่เพียงว่า หอย หลอดมีอยู่มากที่จังหวัดสมุทรสงครามบนบริเวณที่เรียกว่าคอนหอยหลอดตรงปากแม่น้ำแม่กลอง ทั้งการหาหอยหลอดก็ง่ายและสนุกก็ คอนหอยหลอดจึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง ของจังหวัดสมุทรสงคราม

ในด้านการศึกษาเกี่ยวกับหอยหลอดในประเทศไทยนี้ปรากฏว่ามีผู้ใดทำการศึกษา ไว้น้อยมาก บทความหรือรายงานที่กล่าวถึงหอยหลอดมักจะเกี่ยวข้องในแง่ที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งใช้เป็นอาหาร การศึกษาทางชีววิทยาค้นอื่น ๆ มีน้อย ในระยะหลังถึงแม้จะมีการ อ้างถึงความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำเสียในบริเวณปากแม่น้ำแม่กลองรวมทั้งสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งทำให้ประชากรหอยหลอดลดลงแต่ก็ไม่สามารถชี้ให้เห็นชัดเจนลงไปได้ว่ามีผลกระทบต่อนัก ประชากรหอยหลอดเพียงใด

การศึกษาครั้งนี้จะได้ศึกษาพื้นฐานทางชีววิทยาในค่านอนุกรมวิธานและนิเวศน์วิทยาของหอยหลอด โดยเฉพาะทางค่านนิเวศน์วิทยานั้นเป็นที่ทราบกันในหมู่ผู้ที่รู้จักหอยหลอดว่าหอยหลอดนั้นมีไคมีอยู่ทั่วไปหรือพบไคหลายแห่ง เช่นหอยชนิดอื่น ๆ แสดงว่าต้องมีปัจจัยทางธรรมชาติที่เป็นตัวจำกัดการกระจายของประชากรหอยหลอด จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าขนาดของคินตะกอนมักจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจำกัดการกระจายของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังในทะเล การศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเก็บข้อมูลเบื้องต้นบางประการของคินตะกอนซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์กับการกระจายและความหนาแน่นของประชากรหอยหลอด ข้อมูลที่ไคทั้งทางค่านอนุกรมวิธาน และนิเวศน์วิทยานี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับหอยหลอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. รวบรวมข้อมูลทางค่านอนุกรมวิธานของหอยหลอดและหอยในวงศ์เดียวกันซึ่งพบไคในบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง
2. ศึกษาความหนาแน่นและลักษณะการกระจายของประชากรหอยหลอด รวมทั้งขอบเขตการแพร่กระจายตามแนวชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง
3. ศึกษาและเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างทรายกับโคลน ขนาดของอนุภาคทราย และปริมาณอินทรีย์วัตถุในคินตะกอนในบริเวณซึ่งพบและไม่พบหอยหลอดชายฝั่งทะเลปากแม่น้ำแม่กลอง
4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นและการกระจายของประชากรหอยหลอด กับคุณสมบัติบางประการของคินตะกอนซึ่งได้ทำการศึกษาในครั้งนี้
5. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญทางเศรษฐกิจและประโยชน์ของหอยหลอด

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาค้างนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานทางค่านอนุกรมวิธาน และนิเวศวิทยาของหอยหลอด
2. ข้อมูลที่ได้นี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาเพื่อเพิ่มผลผลิตอาหารประเภทนี้ และเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน ตลอดจนการระวังป้องกันมิให้ประชากรของหอยหลอดลดลงจนเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้างนี้อาจนำไปใช้โดยตรง หรือนำไปประยุกต์ในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากน้ำเสียซึ่งเกิดกับแม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น

การตรวจสอบเอกสาร

หอยหลอดเป็นสัตว์ที่นักวิชาการทุกท่านจัดแน่นอนอยู่ใน Phylum Mollusca, class Bivalvia และวงศ์ Solenidae แต่อาจแตกต่างกันในระดับ subclass, ระดับ order และระดับ suborder ทั้งนี้เนื่องจากการจัดจำพวกของหอย 2 ฝาซึ่งบางคนใช้ลักษณะของเหงือกเป็นหลัก บางคนใช้ฟันของบานพับเป็นหลัก และบางคนก็ใช้ลักษณะหลายอย่างร่วมกันเป็นหลัก โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการนำหอย 2 ฝาซึ่งพบเป็นซากโบราณมาารวมพิจารณาค้าง จึงทำให้มีการจัดจำพวกแตกต่างกันไปบ้าง

Pelsener (1964) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Eulamellibranchia และ suborder Myacea ซึ่งต่อมา Harmer และ Shipley (1968) ก็ยังคงใช้การจัดแบบนี้

Kaestner (1967) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Eulamellibranchiata และ suborder Adapedonta โดยดัดแปลงมาจากการจัดของ J. Thiele

Kerkut (1967) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Eulamellibranchiata เช่นเดียวกัน แต่มีใ้ไกลาวถึงระดับ suborder

Meglitsch (1967), Hegner (1969) และ Burton (1972) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Eulamellibranchia

Purchon (1968) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน subclass Polysyringia
และ order Solenacea

Gardiner (1972), Barnes (1974) และ Webb (1975) จัดหอยใน
วงศ์นี้ไว้ใน subclass Lamellibranchia และ order Adapedonta

Grzimek (1974) จัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Eulamellibranchia
และ suborder Adapedonta แต่ได้กล่าวถึงการจัดแบบของ R.C. Moore ไว้ด้วย

Smith และ Carlton (1975) ใช้การจัดแบบของ R.C. Moore จัด
หอยในวงศ์นี้ไว้ใน subclass Heterodonta และ order Veneroida

Tantanasiriwong (1979) ใช้การจัดแบบของ R.C. Moore เช่นเดียว
กัน และจัดให้หอยในวงศ์นี้อยู่ใน superfamily Solenacea

การศึกษาหอยในวงศ์นี้ในประเทศไทยนั้น Suvatti (1950) ได้รายงานหอย
ในวงศ์ Solenidae ที่พบในไทย 4 ชนิดคือ Solen abbreviatus Phil., Ensis
malaccensis Dkr., Siliqua radiata Linnaeus และ Solecurtus scalprum
Gould

จินดา (2503) รายงานว่าหอยวงศ์นี้มีอยู่ในอ่าวไทย 4 ชนิด บางชนิด
เรียกว่า หอยมุกทราย และหอยหลอด ซึ่งเป็นที่รู้จักดีกว่าชื่ออื่น และได้กล่าวถึงชื่อวิทยา-
ศาสตร์ของหอยหลอดว่า หอยมีคโกลนหรือหอยหลอดที่ใช้เป็นอาหารในกรุงเทพฯ เข้าใจว่า
เป็นหอยชนิด Ensis malaccensis Dkr.

โชติ (2509) รายงานว่าหอยในวงศ์นี้ในเมืองไทยมีราว 4 สกุล แต่ละสกุล
เท่าที่พบแล้วมีเพียงชนิดเดียวและได้กล่าวถึงไว้ 3 ชนิดคือ หอยมีคโกลน Solen abbrevia-
tus Phil., หอยมีคโกลน Ensis malaccensis Dkr. และหอยมุกทราย Solecur-
tus scalprum Gould

หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2511) ใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ Ensis directus
Conrad สำหรับหอยในวงศ์นี้ที่เรียกว่า หอยถ่าน

หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2512) ไซชื่อวิทยาศาสตร์ Solen grandis (Dunker) สำหรับหอยดานหรือหอยหลอด

Davidson (1977) ไซชื่อวิทยาศาสตร์ Solen grandis Dunker สำหรับ razorshell clam ในประเทศไทย

Tantanasiriwong (1979) รายงานว่าพบหอยในวงศ์ Solenidae ที่เกาะภูเก็ต และบริเวณชายฝั่งทะเลของภาคใต้ที่ใกล้เคียง ๆ กับเกาะภูเก็ต ประเทศไทย 3 ชนิดคือ Solen delesserti chemnitz, S. grandis Dunker, 1861 และ S. roseomaculatus Pilsby, 1901

ลักษณะโดยทั่วไปของหอยในวงศ์ Solenidae นี้คือ มีเปลือกยาวและแคบ (Oliver และ Nicholls, 1975) ถ้าดูจากด้านข้างจะเป็นรูปไข่ (Flattely และ Walton, 1922) Umbo อยู่ตอนปลายทางด้านหัว (Anterior end) ตอนปลายทั้ง 2 ด้านเปลือกจะปิดไม่สนิท มีช่องว่างสำหรับให้ท่อหายใจ (siphons) ยื่นออกมาทางด้านท้าย (posterior end) และเท้า (foot) ยื่นออกมาทางด้านหัว

Kaestner (1967) ซึ่งจัดหอยวงศ์นี้ไว้ใน suborder Adapedonta ถือว่าหอยพวกนี้ไม่มีแผ่นบานพับ (hinge plate) ตรงกับ Grzimek (1974) ซึ่งกล่าวว่าบานพับของหอยในวงศ์นี้ไม่ค่อยมีการพัฒนา

Gardiner (1972) จัดหอยวงศ์นี้ไว้ใน order Adepedonta และถือถือว่าไม่มีฟันของบานพับ (hinge teeth) แต่ Smith และ Carlton ซึ่งจัดหอยในวงศ์นี้ไว้ใน order Veneroida ถือว่าหอยในวงศ์นี้มีฟันของบานพับที่พัฒนามาก

เท้าของหอยในวงศ์นี้ใหญ่และแข็งแรงใช้สำหรับขุดรูลงไปทราย (Burton, 1972) ท่อน้ำสั้นและเชื่อมติดกันตรงโคน บางส่วนถูกหุ้มด้วยชั้นของ calcareous (Grzimek, 1974)

จินกา (2503) ได้บรรยายลักษณะของหอยในวงศ์นี้ไว้ว่า เมื่อเปลือกปิดประกบกันแล้วไม่สนิท ยังมีช่องเหลืออยู่ที่ด้านปลาย ลักษณะของเปลือกคล้ายใบมีดโกน

เปลือกบาง และเรียวยาว ลักษณะเกือบเป็นกระบอกลอย ใต้น้ำมีปีกยาว 2-3 คู่ จงอยเปลือกอยู่สุดปลายหนึ่ง มีตีนใหญ่เป็นแท่งกลมและมีท่อลึกลงน้ำสั้น ๆ

โชติ (2509) ได้บรรยายลักษณะของหอยในวงศ์ Solenidae ไว้ว่า เปลือกยาว ตอนปลายเปิด ใต้น้ำมีปีกยาว ตรงบานพับมีฟัน 2 หรือ 3 คู่ แบนข้าง ผิวเรียบ ตีนของหอยนี้เป็นรูปกระบอกลอยแข็งแรงมาก ท่อน้ำสั้นและรวมกันหรือยาวกว่าก็แยกกันตรงปลายเหงือกแคบ ยื่นเข้าไปหอยหายใจ และยังได้บรรยายลักษณะของหอยในวงศ์นี้อีก 3 สกุลที่พบในประเทศไทยคือ

สกุล Solen เปลือกยาว แคบ ตรงริมขนานกัน ตีนสั้น ทุ่ ฟันตรงบานพับกบาละซี่ เนื้อปึก เว้นตรงข้างหน้า เป็นเปลือกหุ้มท่อน้ำ

สกุล Ensis เปลือกยาว โค้งหรือตรงตัดตรงตอนปลาย ท่อน้ำสั้น และแยกจากกัน ฟันที่บานพับมี 2 คู่

สกุล Solecurtus เปลือกยาว บานพับเรียบ ตรงปลายมนและเปิด ตัวมันดูใหญ่กว่าเปลือก ตีนหนา ท่อน้ำแยกจากกัน ท่อน้ำเข้าเป็นผอ่ย ท่อน้ำออกเรียบ

หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2511) ได้บรรยายลักษณะของหอยถ่าน (Ensis directus Conrad) ไว้ว่า มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ค่อนข้างยาว มีสีขาวยืดหรือสีเหลืองอ่อน

หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2512) และ Davidson (1977) ได้บรรยายลักษณะของหอยถ่านหรือหอยหลอด (Solen grandis Dunker) ไว้ว่าเป็นหอยสองฝาชนิดหนึ่งที่แตกต่างกับหอยกาบทั่ว ๆ ไป ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าค่อนข้างยาว มีบานพับติดตอนหัว และทั้งสองฝาประกบกัน ไม่สนิทนัก สีของเปลือกด้านนอกมีสีขาวอมเหลืองหรือบางครั้งอาจจะเป็นสีเหลืองแก่ เนื้อมีสีขาว ขนาดยาวสูงสุดประมาณ 8 ซม.

หอยในวงศ์ Solenidae นี้พบได้ทั่วไป (Oliver และ Nicholls, 1975) อาศัยอยู่ตามพื้นที่ท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โคลนแข็ง ตามสถานที่คอน (หน่วยสำรวจแหล่งประมง, 2511 และ 2512)

Dakin (1966) จัดให้หอยในวงศ์นี้เป็นหอยที่อยู่ตามปากแม่น้ำ เป็นหอยที่ชุกชุมฝังตัวอยู่ และสามารถขุดรูได้เร็วมาก รูของหอยพวกนี้อาจจะลึกถึง 1 ฟุต หรือมากกว่า ภาสภาพแวดล้อมเหมาะสม Kaestner (1967) กล่าวว่าหอยพวกนี้ชนิดหนึ่งในทะเลเม็กซิโกเรเนียนสามารถขุดรูลงไปได้ลึกถึง 1 เมตร

Habe (1971) จัดหอยพวกนี้ว่าเป็นหอยบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง (Tidelands) ที่ชอบอยู่ตามหาดโคลนหรือหาดทราย

Amos (1966) กล่าวว่าหอยมีคโกลน (Razor clam) ซึ่งอาศัยอยู่ที่ปากแม่น้ำเคอลาแวนในสหรัฐอเมริกา จะอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีความเค็มของน้ำ 20-25 ส่วนในพันส่วน

Flattely และ Walton (1922) กล่าวว่าพวกหอย 2 ฝาส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่ขุดรูอยู่ หอยที่มีรูปร่างยาวแบนมักจะขุดรูลงไปได้เร็วกว่าพวกที่มีรูปร่างป้อม ๆ และบางที่หอยในสกุล Solen นี้อาจจะขุดรูได้เร็วที่สุดในบรรดาหอยที่ขุดรูอยู่ด้วยกัน

Alexander และ Goldspink (1977), Nicol (1967) และ Eltringham (1971) กล่าวถึงขั้นตอนของการขุดรูลงไปในพื้นที่ทรายหรือโคลนโดยอ้างการศึกษาของ Trueman (1969) ที่มานมา สรุปได้ว่ากลไกในการขุดรูลงไปในนั้นจะต้องมีการเกิดคัมพอง (anchors) ขึ้น 2 ชนิด ชนิดแรกจะเกิดอยู่เหนือส่วนปลายของส่วนที่จะไชลงไปในพื้นทรายหรือโคลน เรียกว่า penetration anchor อีกชนิดหนึ่งจะเกิดขึ้นที่ปลายของส่วนที่จะไชลงไปเรียกว่า terminal anchor เมื่อหอยจะขุดรูฝังตัวลงไปเปลือกจะถูกดันออกข้าง ๆ ดันกับทรายหรือโคลนโดยเอ็นยึดบานพับ เกิด penetration anchor ช่วยป้องกันไม่ให้ตัวมันถูกดันกลับขึ้นไปข้างบนเมื่อพยายามจะดันตัวลง ขณะเดียวกันแผ่นเท้าก็จะยัดไส้ออกไป ต่อมา adductor muscles จะหดตัว น้ำถูกไล่ออกจากช่องว่างใน mantle ไปทำให้ทรายรอบ ๆ อ่อนตัวลง และเกิดแรงดันในช่องว่างของแผ่นเท้าตอนปลายทำให้เกิด terminal anchor จากนั้น retractor muscles จะหดตัวดึงเปลือกลงมายังคัมพองที่แผ่นเท้า หลังจากนั้นจะเริ่มเกิด penetration anchor อีก หมุนเวียนไปเช่นนี้จนฝังตัวลงไปได้ตามที่ต้องการ

เนื่องจากหอยในวงศ์ Solenidae นี้มีท่อน้ำสั้น ดังนั้นถ้าไม่ถูกรบกวน หอยพวกนี้จะขึ้นมาอยู่ตอนบน ๆ ของรูใกล้กับพื้นผิวของทรายหรือโคลน (Burton, 1972 และ Dakin, 1966)

Flattely และ Walton (1922) สรุปว่าในขณะที่หอยพวกที่อยู่บริเวณน้ำขึ้นน้ำลง และยื่นท่อน้ำของมันออกมาจากรูหรือขึ้นมาอยู่ใกล้ ๆ ผิวพื้น มันจะอาศัยตาชนิดที่เรียกว่า pallial eyes คอยระวังป้องกันตัวเองจากศัตรู pallial eyes นี้ชนิดที่มีแบบแผนง่าย ๆ จะเป็นกลุ่มของ pigmented cells กระจายอยู่ตามส่วนที่ยื่นออกมาจากเปลือกคือ ท่อน้ำนั่นเอง แต่ในบางพวกเซลล์พวกนี้จะรวมกลุ่มกันเป็นตาประกอบ (compound eyes)

จินดา (2503) กล่าวว่าเมื่อพิจารณาจากการที่หอยมีความรู้สึกไวต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เพียงแต่มีเงาผ่านก็หดหายตัวลงรูไปเช่นนี้ จึงเข้าใจว่า หอยมีคโกลมีตาในลักษณะเป็นจุดที่อยู่ตามริมเยื่อที่คลุมตัวโดยรอบท่อน้ำ ทั่วจุดตาเหล่านี้ หอยจึงมีความรู้สึกต่อแสงมีคหรือสว่าง

Purchon (1968) ได้กล่าวถึงการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของหอยในวงศ์ Solenidae คือสามารถสลัดส่วนปลายของท่อน้ำทิ้งได้เมื่อถูกรบกวน เช่น เมื่อถูกปลากัดส่วนปลายของท่อน้ำ เขายังกล่าวว่าหอยในวงศ์ Solenidae นี้เป็นหอย 2 ผาวงศ์เดียวเท่านั้นที่มี autotomy ได้

MacGinite และ MacGinite (1949) กล่าวว่าหอยในสกุล Solen บางชนิดเมื่อถูกรบกวนส่วนท่อน้ำของมันจะรัดตัวและอาจจะขาดหลุดออกเป็นวง ๆ จนกระทั่งเหลืออยู่สั้นมาก และท่อน้ำนั้นก็งอกใหม่ได้

หอยในวงศ์ Solenidae นี้สามารถว่ายน้ำได้ในระยะใกล้ ๆ เมื่อต้องการหนีจากการถูกรบกวน มีการสังเกตการว่ายน้ำของ Solen delesserti พบว่ามันจะว่ายน้ำโดยเอาทางคานหัวไปข้างหน้า อาศัยแรงคั้นของน้ำออกจากท่อน้ำเข้า ในขณะที่ Ensis directus ว่ายน้ำในทางตรงกันข้าม คือ เอาคานท้ายไปข้างหน้าอาศัยแรงคั้นของน้ำ

จากงานหิวรอบ ๆ แพนเท่า (Purchon, 1968)

MacGinite และ MacGinite (1949) กล่าวว่าหอยหลายชนิดรวมทั้งหอยในสกุล Solen สามารถเคลื่อนที่ไปบนโคลนหรือทรายได้โดยการยักแผ่นเท้าออกไปแล้วหดอย่างแรงเหมือนกับเท้าเป็นสปริง ทำให้เคลื่อนที่ไปได้ 1-2 ฟุต

Russell (1963) ทำการศึกษาการเลี้ยงและเพาะพันธุ์หอยชนิด Ensis directus (Conrad) เขาพบว่าเมื่อเก็บหอยพวกนี้มาจากดินที่มันอยู่นั้นจะตายภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากเปลือกจะเปิดออกจากกัน เขาจึงได้แก้ไขโดยการใส่ยางเส้นเล็ก ๆ รัศเปลือกให้แน่น ด้วยวิธีนี้หอยสามารถมีชีวิตอยู่ได้นานถึง 6 เดือน

Flattely และ Walton (1922) กล่าวว่าหอยในสกุล Solen ใช้เป็นอาหารได้แต่ไม่ค่อยมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และยังเคยพบตัวอ่อนระยะ cysticercoids ในหอย Solen vagina ด้วย

Dakin (1966) กล่าวว่าชาวประมงในที่ต่าง ๆ ทั่วโลกที่ใช้หอยในสกุล Solen เป็นเหยื่อล่อหาวิธีการจับหอยพวกนี้ต่าง ๆ กัน เช่น ใช้ตะขอลูกเล็ก ๆ และบางทีจับลงไปในรู หรือใช้เสียมธรรมดา ๆ ชุคเอาตามชายฝั่งคานมหาสมุทรแปซิฟิกทางเหนือของสหรัฐอเมริกาที่มีการนำหอยในสกุล Solen นี้มาบรรจุกระป๋องด้วย

จินดา (2503) กล่าวว่าหอยหลอดเป็นหอยที่เนื้อหอยมีรสดีเป็นที่นิยมมาก นอกจากใช้เป็นอาหารสด ยังใช้ทำแห้ง และจัดเป็นชนิดดีมากในบรรดาหอยที่เป็นอาหารด้วยกัน วิธีจับหอยชนิดนี้มีต่าง ๆ กัน ชาวอังกฤษใช้น้ำเกลือไปพรมปากรูที่หอยอยู่ หอยก็จะขึ้นมาให้เห็น โดยนี้กว่าน้ำทะเลขึ้นใหม่ บางใช้น้ำมันราดไปบนทราย ทำให้หอยผุกขึ้นหายใจ ก็รู้ได้ว่ามีหอยอยู่ที่ใด ชาวประมงบางแห่งใช้ตาเกา ๆ หอนิวเท้าลงคลำหาหอยในน้ำลึกแคสโพลก เมื่อพบก็ใช้เท้าคืบหรือลงงมเก็บเอาด้วยมือ

ในประเทศไทย หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2512) รายงานว่าจับได้ด้วยการชุค ใช้เสียมหรือมือชุคคักหน้า จากการใช้กระดานถีบ หรือการใช้ปูนหยอดตามรูที่มีหอยมันจะหลั่งขึ้นมาให้จับได้ จินดา (2503) กล่าวว่าวิธีการจับหอยหลอดนั้นใช้ไม้ทั้งปูนขาวหรือปูนแดง

หอยถ่านหรือหอยหลอดนี้ เปลือกทั้งสองด้านที่ประกบเข้าหากันนั้นมีความบาง แตกมรากับบีบมีคโจน สามารถบาคอวัยวะมือหรือเท้าของเรา ก่อให้เกิดบาดแผลฉกรรจ์ ได้เช่นเดียวกับหอยจอบ อันตรายมักจะเกิดขึ้นจากการที่เราเข้าไปบนพื้นโคลนตามริมฝั่งทะเล เพื่อการเก็บรวบรวมหอยที่ใช้เป็นอาหารหรือเป็นเกม เปลือกหอยชนิดนี้นับว่าเป็นอันตราย อย่างหนึ่งในการใช้เครื่องมือกระดานถีบ เป็นที่เกรงกลัวกันในหมู่ชาวประมงที่ใช้กระดาน ถีบมาก (หน่วยสำรวจแหล่งประมง, 2511 และ 2512)

การกระจายของหอยหลอดในไทยนั้น Suvatti (1950) ได้เกยราย งานบริเวณที่พบหอยในวงศ์ Solenidae 4 ชนิดคือ *Solen abbreviatus* Phil. พบที่สงขลา, *Ensis malaccensis* Dkr. พบที่แหลมสิงห์ และปากน้ำเจ้าพระยา, *Siliqua radiata* Linnaeus พบที่เกาะบึงเกีย และ *Solecurtus scalprum* Gould พบที่คันทนูปากน้ำ

จินกา (2503) รายงานว่าในอ่าวไทยมีอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำ เช่น ที่ ปากคลองบางบ่อและที่คอนปากน้ำแมกลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเรียกกันว่าคอนหอย ระดับของคอนอยู่ที่ตื้นน้ำ เมื่อน้ำลดแห้งซอก คอนจะโผล่พ้นน้ำนานถึงชั่วโมง หอยหลอดมี ชุกชุมทางคานตะวันตกของคอนนี้

วารสารเดินทางท่องเที่ยว (2523) ได้กล่าวถึงหอยหลอดว่ามีที่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดสมุทรปราการ และชาวบ้านซึ่งจับหอยที่นี่ใช้ปูนแดงสำหรับหยอดหอย

หน่วยสำรวจแหล่งประมง (2512) ได้กล่าวถึงว่าหอยถ่านหรือหอยหลอด (*Solen grandis* (Dunker)) นั้นพบได้ทั่วไปในบาง แต่จากสถิติผลิตหอยทะเลปี พ.ศ. 2515 ของแผนกสถิติ กรมประมง (2516) มีรายงานผลิตหอยหลอดจากจังหวัด สมุทรสงคราม จำนวน 23 ตัน และจากการศึกษากำจัดผลิตของอ่าวไทยของหน่วยสำรวจ แหล่งประมง กรมประมง เกี่ยวกับกำจัดผลิตของอ่าวไทย 2517 ประจำเดือนตุลาคม 2517 (รัชนี และนิสากร, 2519) พบว่ามีรายงานผลิตหอยหลอดจากจังหวัดสมุทรสงครามแห่ง เดียวเท่านั้นจำนวน 88 ตัน

Tantanasiriwong (1979) รายงานว่าพบหอยในวงศ์ Solenidae 3 ชนิดที่เกาะภูเก็ต และบริเวณชายฝั่งทะเลใกล้ ๆ เกาะภูเก็ตคือ Solen delesserti Chemnitz พบบริเวณป่าโกงกาง Solen grandis Dunker, 1861 พบบริเวณหาดทรายและ Solen roseomaculatus พบบริเวณพื้นที่ของทะเลที่เป็นทรายลึกประมาณ 20-30 เมตร

พระกิต (2521) กล่าวว่าการใช้ปูนขาวละลายไปบนพื้นทรายของคอนกรีตหอยหลอดซึ่งเกิดจากวิธีการหาหอยของชาวบ้านในปัจจุบัน ทำให้หอยเล็ก ๆ ที่ยังโตไม่ได้ขนาดต้องตายไป

ทวีศักดิ์ และคณะ (2522) ได้อ้างถึงรายงานของนายบรรจง เทียนสังข์มี นักวิชาการประมงโท (ตำแหน่งในขณะนั้น) กรมประมง เกี่ยวกับผลกระทบจากความเน่าเสียของแม่น้ำแม่กลองซึ่งได้เริ่มเกิดให้เห็นชัดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา โดยได้รายงานว่าได้คำนวณไว้ว่าชาวประมงที่มีอาชีพเก็บหอยหลอดเหล่านี้มีทั้งสิ้น 500 คน คิดเฉลี่ยรายได้ในขณะนั้นประมาณคนละ 15 บาทต่อวัน จึงทำให้เป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจ 7,500 บาทต่อวัน